

BURGAZ (PALAIA KNIDOS) 2012 YILI ÇALIŞMALARI

Numan TUNA*
Nadire ATICI
İlham SAKARYA
Elizabeth S. GREENE
Justin LEIDWANGER

Burgaz (Palaia Knidos) kazıları 2012 yılı faaliyetleri kapsamında 10 haftalık bir süre içinde yapılan arazi çalışmaları, örenyeri düzenlemesi ve depo düzenleme-yayın çalışmaları eşgüdümlü olarak Prof. Dr. Numan Tuna başkanlığında bilim heyeti tarafından gerçekleştirilmiştir¹. Kamusal yapıların ortaya çıkarılması amacıyla NE sektörü doğusundaki B11 tarlasında, ve sualtı çalışmaları olarak L1 limanında yürütülmüştür (Çizim: 1). Ayrıca, L2 ve L4 limanlarında su altında bulunan liman yapılarının belgeleme çalışmaları sürdürülmüştür. 2005 yılı çalışmalarında Akropol olarak değerlendirilen yükseltinin kuzeyindeki çalışmalarda ortaya çıkarılan konglomera bloklardan inşa edilmiş olan yapı ile günümüzde de tarla sınırı olarak kullanılmış olan ve Arkaik Dönem sur duvarı olarak değerlendirilen duvar (D599) arasında kalan üç ayrı sektörde yer alan 23 açmada yürütülen çalışmalarda yaklaşık 575

* Prof.Dr. Numan TUNA, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Tarihsel Çevre Değerlerini Araştırma Merkezi, 06531 Ankara/TÜRKİYE (tnuman@metu.edu.tr)
Ar.Gör. Nadire ATICI, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Tarihsel Çevre Değerlerini Araştırma Merkezi, 06531 Ankara/TÜRKİYE (natici@metu.edu.tr)
Ar.Gör. İlham SAKARYA, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Tarihsel Çevre Değerlerini Araştırma Merkezi, 06531 Ankara/TÜRKİYE (sakarya@metu.edu.tr)
Assoc.Prof.Dr. Elizabeth S. GREENE, Depart. Classics, Brock Univ., L2S 3A1 St Catharines/CANADA
esgreene@brocku.ca
Dr. Justin LEIDWANGER, Aegean Material Culture Lab, Univ. of Toronto, CANADA
jleidwa@hotmail.com

¹ Prof.Dr. Numan Tuna başkanlığında bilim heyetine T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcisi olarak Eskişehir Koruma Kurulu'ndan Arkeolog Onur Yıldırım, Kazı Başkan yardımcısı olarak Mersin Üniversitesi'nden Dr. Elif Koparal, ODTÜ TAÇDAM'dan Araş.Gör. Nadire Atıcı, Araş.Gör. İlham Sakarya, Elif Yıldız (arkeolog), Sibel Öztürk (arkeolog), Tarık Satar (konservatör), ODTÜ Yerleşim Arkeolojisi Bölümü'nden Araş.Gör. Volkan Demirciler, ODTÜ, Hacettepe, Ankara, Ege, Kocaeli, Muğla ve Süleyman Demirel üniversitelerinden arkeoloji, Mimarlık ve Şehir Bölge Planlama öğrencileri Ömer İbrahim İnel, Ezgi Sevimli, Evin Algül, Eylül Songül Taşkesen, Süleyman Özcan, Deniz Utku Karataş, Okan Özalp, Gökçe Kuzey, Elif Kaymaz, Damla Göre, Şelale Balambar ve Ceren Çelik katılmışlardır. Kazı, konservasyon ve belgeleme çalışmaları değişen sürelerde ortalama 30 işçi ile yürütülmüştür. Su altındaki çalışmalar ise, Brock Üniversitesi'nden Dr. Elizabeth S. Greene başkanlığındaki ekip tarafından yürütülmüştür. Sualtı arkeolojisi ekibinde Dr. Justin Leidwanger, uzman Tarah Csaszar, Troy Nowak ve Christian Wilson ile arkeoloji öğrencileri olarak Irene Soto, Anja Krieger, Molly McMeekin, Lana Radloff ve Samantha Rohrig yer almışlardır.

m²'lik bir alanda Klâsik ve Hellenistik dönemlere ait yapı katları açığa çıkarılmıştır (Çizim: 2).

BİRİNCİ SEKTÖR:

BZ.12.NE.19.5.A ve BZ.12.NE.19.5.D Açmaları: D599 sur duvarı kenarındaki yapılanmayı anlamak amacıyla çalışmalar yürütülmüş; kaldırılan tarım toprağı altından açmanın güneybatısında kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu uzanan Roma Dönemine ait D600 duvarı ile yine bu duvarla çağdaş olup bu duvarı dik kesen D601 duvarı ortaya çıkarılmıştır. Bu iki duvar arasında kalan alanda yürütülen çalışmalarda derin bir Roma Dönemi dolgusu kazılmış ve bu dolgu altından çakıllı-seramikli-kumlu yer yer horasanlı Hellenistik bir düzlemin kuzeye eğimli olarak açmanın tamamına yayıldığı gözlenmiştir.

Çalışmalar sonucunda, derin bir Roma Dönemi dolgusu ve bu dönemin D600 ve D601 duvarları ile tanımlanan mimarî mekânları; bu dolguların altında ise, açmanın tamamına yayılan güneyden kuzeye eğimli düzlemin Hellenistik Dönemde olasılıkla İ.Ö. 3. Yy. son çeyreğinde kullanılmış olduğu anlaşılmıştır. Roma Dönemine kadar kullanıldığı anlaşılan D599 sur duvarının kullanım evrelerini görmek amacıyla yapılan çalışmalarda duvarın ilk inşa evresinin İ.Ö. 5.yy.ın 3. çeyreğine tarihlenen dolgu üzerine oturduğu anlaşılmıştır (Resim: 1).

BZ.12.NE.18.5.B ve BZ.12.NE.18.5.C Açmaları: Bu açmalarda yürütülen çalışmalarda, D601 duvarının devamı ile bu duvar ile köşe yapan D600 duvarının devamı açığa çıkarılmıştır. Bu duvarların sınırladığı alanda Geç Roma Dönemi dolgusunda kireçli bir düzlem açığa çıkarılmış (Resim: 2); açmanın güneyinde bu kireçli düzlemle ilişkili olduğu düşünülen yaklaşık 1m. çapında bir kuyu ortaya çıkarılmıştır; Roma Dönemi dolgusu altından yine Hellenistik Dönem düzlemine ulaşılmıştır.

BZ.12.NE.18.5.D BZ.12.NE.18.5.A Açmaları: Bu açmalarda ise, üst kotlardaki Roma dolgusu altından D607 ve D608 duvarları ile Hellenistik Dönem mimarî öğeleri ve düzlemi açığa çıkarılmıştır; Alt kotlarda D607 duvarına ait alt kotlardaki taşlar açığa çıkarılmış ve -0.01m. kotunda taban suyuna ulaşılmış, D607 duvarının İ.Ö.5 yy.ın sonlarına ait kumlu çakıllı dolgu içine oturduğu saptanmıştır (Resim: 3). İ.Ö. 5. yy.ın sonlarında inşa edilmiş olan D607 duvarının Hellenistik Dönemde iptal edilip düzlem blokajına dâhil edilmiş olduğu anlaşılmıştır. D608 duvarının bu dolgu içine oturduğu dolayısıyla İ.Ö. 3. yy.'da kullanılmış olduğu anlaşılmıştır. 18.5.A açması ve çevresinde ele geçirilen demirci cürüflarının yoğunluğu göz önüne alındığında, D607 ve D608 duvarlarının sınırladığı mekânın olası bir metal atölyesine ait olduğu; kanalın ise atık su akaçlama amaçlı olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

BZ.12.NE.19.4.C BZ.12.NE.19.4.D Açmaları: Burada, kalın bir Roma Dönemi dolgusu altından, Hellenistik Dönem dolguları ve yer yer tahribat görmüş çakıllı-kumlu, sıkıştırılmış yapıda olan ve İ.Ö. 3. yy.ın son çeyreğinde kullanılmış bir düzlem açığa çıkarılmıştır; düzlem altından çakıllı-kumlu bir dolgunun geldiği gözlenmiştir.

BZ.12.NE.18.4.C ve BZ.12.NE.18.4.D Açmaları: Bu açmalarda yürütülen çalışmalarda, Roma-Hellenistik dönemlerine ait karışık dolguların kaldırılmasından

sonra açmaların tamamına yayılan Hellenistik Dönem düzlemine ulaşılmıştır; burada açığa çıkarılan taş sırasının sert ve taşçıklı Hellenistik Dönem düzlemi içersinde akaçlamayı sağlamak amacıyla kullanılmış bir kanala ait olabileceği anlaşılmıştır (Resim: 4).

Birinci Sektör Genel Değerlendirme

Birinci alt-sektörde yapılan çalışmaları genel bir değerlendirme ile; buradaki D599 sur duvarının İ.Ö. 5. yy.ın 3. çeyreğinde inşa edildiği, ancak bu duvara yaslanan Hellenistik Dönem düzleminin Klâsik Dönem kullanım evrelerini tahrip etmiş olduğu belirlenmiştir. Olasılıkla, duvarın Hellenistik Dönemde işlikler için meydan olarak kullanılan alanı sınırlamış olduğu, Geç Roma Döneminde D600 duvarının D599 duvarına yaslanmış olması Roma Dönemi yapılanma sürecinde bu sektörde açığa çıkarılan kireçli düzlem ve kuyu ile ilişkili işliğin dış duvarı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.

İKİNCİ SEKTÖR

2005 yılı çalışmalarında ortaya çıkarılan konglomera bloklardan inşa edilmiş olan yapının devamını anlamaya yönelik olarak NE.19.1.D, NE.18.1.C, NE.18.1.D, NE.18.2.B ve NE. 17.1.C açmalarında çalışmalar yürütülmüştür.

BZ.12.NE.18.1.C Açması: İkinci alt-sektördeki çalışmalar 2005 yılında ortaya çıkarılan konglomera bloklardan yapılmış kamusal nitelikte bir yapının devamını anlamaya yönelik olmuştur. İlk olarak, 18.1.C açmasında Roma-Hellenistik dönemlerin karışık dolguları altından Hellenistik Dönem tabakası ile ilişkili D612 duvarı, açmanın doğusunda ise yoğun kemik parçalarının ele geçirildiği dolguda yerel kalkerden heykel kaidesi ortaya çıkarılmıştır (Resim: 5). D612 duvarının İ.Ö. 4. yy.ın son çeyreğine ait yoğun kaba çanak-çömlek ve taşlı bir dolgu içine oturduğu saptanmıştır.

BZ.12.NE.19.1.D Açması: Bu açmada yürütülen çalışmalar Geç Klasik-Erken Hellenistik Dönem yapılanmasına yönelik olmuştur. D613 - D614 - D615 duvarları ile tanımlanan mekânda yürütülen çalışmalarda kısmen tahribata uğramış horasanlı bir taban gözlenmiştir; ele geçirilen buluntulara göre tabanın İ.Ö. erken 3. yy.a ait olduğu anlaşılmıştır. Açmanın batısı ve kuzeyinde yoğun kaba kap parçalarının bulunduğu dolgu saptanmıştır; D613 ve D615 duvarlarının (Resim: 6), D612 gibi İ.Ö.4 yy. son çeyreğine ait bu dolgu içine oturduğu anlaşılmıştır.

BZ.12.NE.17.1.C Açması: Bu açmanın doğusunda Roma dönemine ait bir kuyu ile ilişkili taşlar açığa çıkarılmıştır. 2005 yılı çalışmalarında açığa çıkarılan D291 duvarı ise açmanın GD köşesinden devam ettiği anlaşılmıştır. Bu duvara yaslanan İ.Ö. 4. yy.ın son çeyreğine ait yoğun seramikli tesviye dolgusu, açma kuzeyinde Hellenistik Döneme ait taşçıklı ve sıkıştırılmış sert bir düzlem ele geçirilmiştir.

BZ.12.NE.18.1.D Açması: Bu açmadaki çalışmalarda üst seviyelerdeki Roma-Hellenistik Dönem karışık dolguların altında D291-D624 duvarları ile Hellenistik düzlem tarafından örtülen ve tahribat gören D625 duvarı açığa çıkarılmıştır (Resim: 7). D291 ve D624 duvarlarının birleştiği yerde yapılan sondajda 1.15 m. derinlikte

amphoraların yoğunlukta olduğu deposit saptanmıştır (Resim: 8). Bu deposite göre, D291-D624 duvarlarının ilk yapı evresi İ.Ö. 4. yy.ın son çeyreğine ait olmalıdır.

BZ.12.NE.18.2.B Açması: Bu açmada yürütülen çalışmalar sonucunda, bu alandaki tabakalanma ile ilgili önemli veriler elde edilmiştir (Resim: 9). Ele geçirilen buluntulara göre, en erken tabaka İ.Ö. Geç 6.- Erken 5. yy.a aittir. Bu alanda saptanan 2. evre ise İ.Ö. 5. yy.ın 3. çeyreğine aittir. İ.Ö. 4. yy.ın başına ait buluntuların ele geçirildiği dolgular ise 3. bir evreye işaret etmektedir. 4. evre, D609 duvarı ile ilişkili olup İ.Ö. 4.yy.ın ortasına tarihlenmektedir. Bu alandaki son evre ise, Hellenistik Dönem başında D609 duvarının tahrip edilip Hellenistik Dönem düzlem blokajına dâhil edildiği bulgulara dayalıdır.

İkinci Sektör Genel Değerlendirme

Bu alt-sektörde genel bir değerlendirme olarak; İ.Ö. 4.yy.ın son çeyreğine ait olan D291 duvarı kuzeyinde kalan alanda İ.Ö. 4.yy.ın 3. çeyreğinde bir tesviye çalışması yapıldığı söylenebilir. Bu alandaki yapılanmanın kuzeyinde de –yine birinci alt-sektördeki sur duvarı kenarında birçok açmada gözleendiği gibi- olasılıkla depolama alanları olarak kullanılmış Hellenistik Dönem düzlemleri saptanmıştır.

ÜÇÜNCÜ SEKTÖR

2005 yılı çalışmalarında ortaya çıkarılan konglomera bloklardan inşa edilmiş olan yapı ile D599 sur duvarı arasında kalan alandaki arkeolojik yapılanmayı anlamak amacıyla 18.3.A, 18.3.B, 18.3.C, 18.3.D, 17.3.B, 17.3.C, 17.3.D ve 17.2.C açmalarında çalışılmıştır.

BZ.12.NE.18.3.A ve BZ.12.NE.18.3.B Açmaları: Üçüncü alt-sektör olarak D599 sur duvarı ile konglomera bloklardan yapılmış kamusal yapı kompleksi arasında kalan alanda çalışılmıştır. İlk olarak, 18.3.A ve 18.3.B açmalarında ilk seviyelerden itibaren kalın Hellenistik Dönem dolguları kazılmış, bu dolgular altından Erken Hellenistik Döneme ait birbirlerine dik gelen D602 ve D603 duvarları ortaya çıkarılmıştır. Duvarların doğusunda açmanın geneline yayılan Hellenistik bir düzlem, düzlem altında ise daha erken döneme ait D604 duvarı ve bu duvar ile köşe yapan D606 duvarı açığa çıkarılmıştır (Resim: 10). Hellenistik Dönem tahribatı nedeniyle bu duvarların erken kullanım evreleri saptanamamıştır.

BZ.12.NE.18.3.C ve BZ.12.NE.18.3.D Açmaları: 18.3.C açmasında, kaldırılan Hellenistik Dönem dolguları altında açmanın geneline yayılan ve 18.3.B açmasında görülen çakıllı-taşlı düzlemin devamı ortaya çıkmıştır. 18.3.D açmasında ise, bir yapının *krepidomasına* ait doğu-batı doğrultulu oldukça büyük ve düzgün kesimli taş blok sırası ve altta *euthynteria* blokları ortaya çıkarılmıştır (Resim: 11). *Krepidomaya* ait bloklardan T biçimli olan ise buradaki yapıya girişi sağlayan *krepis* bloğu olmalıdır. Kuzeyde *euthynteria* bloklarına yaslanan çakıllı-taşlı-seramikli düzlem görülmektedir. Bu mimarî yapılanma, olasılıkla kamusal bir yapının kuzey sınırına ait olmalıdır.

BZ.12.NE.17.3.C Açması: Açmanın güneybatısında kuzey-güney doğrultulu 53 cm. genişliğinde D611 duvarı ortaya çıkarılmıştır. Açmanın kuzeyinde ise 18.3.D açmasında gözlenen düzgün büyük blok taşların devamı açmanın batı sınırına kadar

kesintisiz devamı gözlenmiş (D630), D611 duvarının bu blok taşlar üzerine oturduğu gözlenmiştir. Blok taşların kuzeyindeki çalışmalarda 18.3.D açmasının kuzeyinde ortaya çıkarılan çakıllı-taşlı-seramikli düzlemin devamı saptanmıştır (Resim: 12). Bu açmadaki çalışmalarda ortaya çıkarılan bulgulara göre, 18.3.D ve 17.3.C açmalarındaki temel bloklarının ve 17.3.C açmasındaki D611 duvarının ilk yapım evresinin İ.Ö. Erken 5. yy. olduğu anlaşılmış, ve bu duvarların Helenistik Dönem ilk çeyreğinde de kullanım gördüğü saptanmıştır.

BZ.12.NE.17.3.B Açması: Yürütülen çalışmalarda öncelikle 17.3.C açmasının batısında ortaya çıkarılmış olan kuzey-güney doğrultulu D611 duvarının devamı açığa çıkarılmıştır. D611 duvarının doğusunda yürütülen çalışmalarda bu duvara paralel olarak uzanan ve doğuya doğru köşe yapıp 18.3.A açmasındaki D602 duvarı ile birleşen D617 duvarı gözlenmiştir. Açmanın doğusunda D617 ve D602 duvarları arasında kalan alanda yürütülen çalışmalarda çakıllı-horosanlı bir taban ortaya çıkarılırken duvarların İ.Ö. Geç 6.yy dolgusu üzerine oturan iç mekân duvarları olduğu anlaşılmıştır (Resim: 13).

Çalışmalar sonucunda; iç mekânı D602, D626, D617 ve D603 duvarları ile tanımlanmış, etrafı sert çakıllı düzlemlerle çevrili, konut mimarisinden farklı, koridorlu bir mimariye sahip kamusal amaçlı olduğunu düşündüğümüz bir yapı açığa çıkarılmıştır. Yapıya girişin ise, 18.3.D açmasında ortaya çıkarılan T biçimli eşik taşına göre kuzeyden olmalıdır. Kuzeyden iri *euthynteria* bloklarıyla yapılmış *krepidomali* yapının İ.Ö. erken 5. yy. da inşa edildiği, ve İ.Ö. 3. yy. in ilk çeyreğinde de kullanım gördüğü düşünülmektedir.

BZ.12.NE.17.2.C Açması: 17.2.C açmasında yapılan çalışmalarda, kuzeyde taş bloklarla, batıda D611 duvarı, güneyde D626 duvarı ve doğuda D603 duvarı ile sınırlı kamu yapısının güneyinde, D622 duvarının bulunduğu Roma Dönemi dolgularının altında ikinci bir kamu yapısı olduğunu düşündüren duvarlar ortaya çıkarılmıştır. İki yapıyı ayıran duvarın, diğer duvarlara göre daha geniş olması nedeniyle, doğu-batı doğrultulu D626 duvarı olduğu düşünülmektedir. Kuzey-güney doğrultulu D627 ve buna paralel D628 duvarları arasındaki 2.40 m. genişlik bu ikinci yapıda da koridorlu bir yapılanmanın varlığına işaret etmektedir.

BZ.12.NE.17.3.D Açması: 17.3.D açmasındaki çalışmalar sonucunda Roma Dönemi dolguları içinde D618 ve D619 duvarları açığa çıkarılmıştır; daha alt kotlardaki çalışmalarda ise açmanın güneybatısında ortaya çıkarılan Klâsik Dönem D620 ve D621 duvarlarının olasılıkla üçüncü bir kamusal yapıya ait duvarlar olduğu anlaşılmıştır.

İkinci Sektör Genel Değerlendirme

Üçüncü alt-sektördeki çalışmalarda sonuç olarak, üç kamusal amaçlı yapıya ait olduğu düşünülen mimarî öğeler ortaya çıkarılmıştır. Üçüncü sektördeki alanın kuzeyinde bulunan yapı en görkemlisidir. Etrafı sert çakıllı düzlemlerle çevrili, koridorlu bir mimari düzenlemeye sahip yapının, İ.Ö. erken 5. yy.dan İ.Ö. 3. yy. in ilk çeyreğine kadar kullanım gördüğü düşünülmektedir. Yapıyı batıdan sınırlayan D611 duvarının İ.Ö. erken 5. yy. da kullanılıp daha sonra yükseltilerek, Helenistik Dönem ilk çeyreğinde de kullanıldığı düşünülmektedir.

Bu yapının güneyinde ikinci yapı olarak belirlediğimiz başka bir kamusal yapının duvarları ortaya çıkarılmıştır. İki yapıyı D626 duvarı ayırmaktadır. D627-D628 duvarları arasında koridor olduğu düşünülmektedir. Bu koridorda İ.Ö. 4. yy. in ilk yarısından İ.Ö.4. yy. in 3. çeyreğine kadar duvarlarla beraber yükseltilecek kullanıldığı düşünülen tabanlar ortaya çıkarılmıştır.

Kuzeyden taş temel bloklarıyla çevrili yapının batısında, İ.Ö. 4. yy. in ilk yarısında kullanıldığı düşünülen D620 ve D621 duvarları bu alandaki üçüncü yapının varlığını göstermektedir.

2012 Yılı Kazıları Genel Değerlendirme

2012 yılı kazı sezonunda NE sektörü B11 tarlasında yürütülen çalışmalarda elde edilen sonuçlara göre, alanın kuzeyinde bulunan D599 sur duvarının erken yapı evresinin 2005 yılı çalışmalarında güney kesimde ortaya çıkarılmış olan konglomera bloklardan inşa edilmiş yapı kompleksi ile çağdaş olup İ.Ö. 5.yy. in üçüncü çeyreğine ait olduğu anlaşılmıştır. Bu iki yapılanma arasında kalan alanda Hellenistik Dönem de kullanım gören konglomera bloklu yapı kompleksinin devamında, olasılıkla depolama alanları olarak kullanılmış yapılara ait duvarlar saptanmıştır. Bu yapıların kuzeyinde, sur duvarı ile konglomera blokların ortasında bulunan alanda erken yapı evreleri İ.Ö. 5.yy. başı olup Hellenistik Dönem de kısmen tahrip edilmiş ve kısmen kullanılmış olası 3 kamu yapısına ait duvarlar saptanmıştır.

SUALTI ÇALIŞMALARI

2012 yılı çalışmaları 2011 yılında başlatılan L1 ve L4 limanları üzerindeki sualtı belgeleme çalışmalarına devam edilmiştir. Ayrıca L2 ve L3 liman yapılanmalarının belgeleme çalışmalarına başlanmış, görülebilen kalıntıların haritalanması ve fotoğraflanması tamamlanmıştır.

L2 ve L3 limanlarındaki çalışmalarda, Geç Klâsik Döneme tarihlenen kent savunma duvarları ile ilişkili görülen liman kalıntılarında L2 limanındaki iki kule, güney ve kuzey deniz duvarları belgelenmiştir. L3 limanına ait kalıntılar yüzeyde daha az korunduğu için belgeleme sınırlı kalmıştır, ancak gelecekte yapılması düşünülen ‘probing’ yöntemi ile yüzeyaltı kalıntıların belgelenmesi olanaklı hâle gelecektir.

2012 yılı çalışmalarının yoğunluğu L1 limanında seçilen iki açmada ‘water dredge’ yöntemi ile yapılan kazılar üzerine olmuştur. Birinci açma L1 limanı mendireği üzerinde bulunan 2x2 m. boyutlarında 7 birimde 28 m² alanda en fazla 1.3m. derinliğe ulaşılan sualtı kazıları gerçekleşmiştir. Buradan toplanan tüm çanak-çömlek parçaları tip, hamur ve diğer özellikleri itibarıyla belgelenmiş, diyagnostik olanlar tarihleme amacı ile seçilmiştir. Antik mendireğin güney kenarında yoğunluk kazanan seramik buluntular çoğunlukla Geç Klâsik ve Erken Hellenistik Döneme tarihlenmektedir. Düzensiz iri blokların altında *in situ* mendirek duvarının yüzeyden daha derin bir seviyede yer aldığını göstermiştir. İlk gözlemlere göre, L1 limanı güney mendireği kent savunma sistemi ile bağlantılı gözükmektedir; L4 limanına uzanan duvarların yapıım tekniği ve malzemenin farklı olduğu anlaşılmaktadır. Deniz duvarına ait *in situ* bloklara göre deniz seviyesinin Antik Döneme göre 0.6-0.8m. yükselmiş olduğunu göstermektedir.

İkinci açma 2x2m. boyutlarında L1 limanı ortalarında sığ derinlikte olan bir noktada (yaklaşık 0.3-0.5m.) limanın sedimantasyon yapısını ve tabakalaşmasını

incelemeye yönelik yapılmıştır. *Poseidonia* otlarının temizlenmesinden sonra, yaklaşık 0.5m. dolgu kazılarak İ.Ö. 5. yy. dan İ.S. 18. yüzyıla kadar uzanan çanak-çömlek örneklerinin karışık toplanabildiği tabakalar incelenmiştir. L1 limanı dışında yapılan sualtı yüzey araştırması sırasında Akropolis kıyısında gemi bağlama taşının bulunması bu kıyının da sakin havalarda gemilerin barınabildiğini göstermiştir.

L4 limanı kıyısı ve sığ sualtı bölümlerinde liman kalıntılarının ayrıntılı planı için çalışmalara devam edilmiştir. Denizin sert havalarda aşındırdığı kıyı boyunca dolia birimlerinin belgelenmesi yapılmıştır. Sualtında bulunan apsisli bir yapı kalıntısının belgelenmesi de yapılmıştır. L4 limanı kuzey mendireği yakınlarında 3-4m. derinlikte bulunan Geç Roma batığı üzerinde de çalışma fırsatı olmuştur. LR1ve LR2/LR13 amphora parçalarının tanımlanabildiği bu batık buluntularının yerel Knidos üretimleri ile karşılaştırılması sonucunda ulaşılabilecek yeni bilgilerin Doğu Akdeniz ticareti hakkında bildiklerimizi genişletmesi beklenmektedir.

ÇEVRE DÜZENLEME, RESTORASYON-KONSERVASYON VE ARKEOBOTANİK ÇALIŞMALARI

2011 yılı kazı sezonunda metal, seramik, cam ve pişmiş toprak objelerin konservasyonu ve önceki yıllara ait konservasyonu yarım kalmış objelerin yeniden konservasyonu yapılmıştır.

Bu kapsamda toplam 406 adet objenin konservasyonu yapılmıştır. Bu buluntulardan müzeli eser niteliğinde olan 46 adeti Marmaris müzesi'ne teslim edilmiştir. Diğerleri etütlük buluntular listesi tutanağı ile Kazievi Deposu'nda koruma altına alınmıştır.

2012 yılı kazı sezonunda gerçekleştirilen arkeo-botanik çalışmalarında öncelikle 2012 kazı sezonu sırasında alınan 16 adet toprak örneğinden 14 tanesi, ve 2008 yılından kalan 2 adet ve 2009 yılından kalan 1 adet toprak örneği suda yüzdürme yöntemi ile *light fraction* (hafif kalıntı) ve *heavy residue* (ağır çökelti) olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Diğer 2012 sezonuna ait iki örnekte birinin miktarının az olması, diğerinin ise daha kırılğan içeriğe sahip olmasından ötürü Yerleşim Arkeolojisi Çevresel Arkeoloji Araştırma Laboratuvarı'nda incelenmek üzere müdahale edilmemiştir. Suda yüzdürme işleminin tamamlanmasının ardından ayrıştırılan malzemelerden hafif kalıntıların (LF) tamamı ve ağır çökeltilerden (HR) 2 tanesi tasnif edilmiştir.

2009 yılında ayrıştırılmış fakat tasnifi yapılmamış 2 adet ağır çökelti örneği ve 2010 yılında ayrıştırılmış 73 adet ağır çökeltinin 20 tanesinin tasnif işlemi gerçekleştirilmiştir. Toplamda 42 adet örnek poşeti üzerinde tasnif işlemi gerçekleştirilmiştir (25 HR, 17 LF). Her bir ağır çökelti örneğinin ¼'ü detaylı olarak, ¾'ü ise hızlı olarak incelenmiştir. Bu yöntem sayesinde kısıtlı zaman dilimi içerisinde daha fazla örneğin içeriği hakkında bilgi edinilmiştir. Örneklerin hızlı incelemesi yapılan ¾'lük kısımları poşetlenerek ileride yapılabilecek çalışmalar için saklanmıştır.

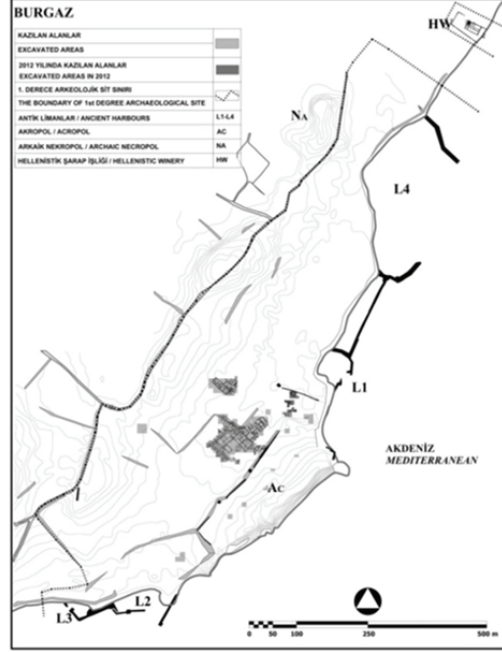
2010 yılından kalan Ağır çökelti örneklerinden 53 adedinin bir sonraki kazı sezonunda çalışılmak üzere kazı evinde bırakılmıştır. Tasnifi yapılan malzemelerin (35 adet) yanı sıra, 13 adet 2010 yılı malzemesi ve 15 adet 2012 yılı malzemesi ODTÜ Arkeoloji Laboratuvarı'nda çalışılmak üzere seçilmiştir.

Kazievi deposunda bulunan etütlük ve diğer buluntu raflarının büyük ölçüde yeniden düzenlenmesi ve listelenmesi 2011 yılı kazı sezonunda başlatılmış idi. 2012 yılı

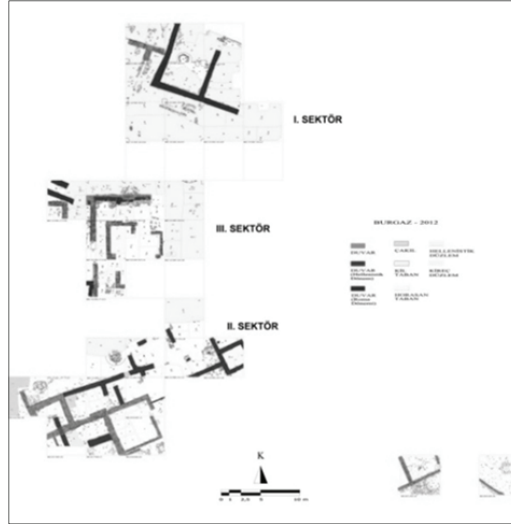
sezonunda Burgaz kazievinde bulunan tüm etütlük ve diğer örneklerin (çanak-çömlek, kemik, toprak, metal) bulunduğu rafların düzenlenmesi ve listelenmesi tamamlanmıştır. Ayrıca, taş buluntular için ayrı bir mekânda raf düzenlemesi yapılarak koruma altına alınmıştır.

L1 limanı bitişiği B11 tarlası olarak bilinen alanda önceki yıllarda ve 2012 yılında kazılan açmaların çevre düzenlemesi için kazı ve yüzey tarım topraklarının atılması ve ören yerinin doğal görünümünün korunması sağlanmıştır. Farklı yıllarda kazılan alanların tümü bütünleşik olarak dikenli tel çitler ile çevrilerek koruma altına alınmıştır. Önceki yıllarda kazılan alanların bozulan çitleri (SW ve NE sektörleri) her yıl olduğu gibi onarılmıştır. 2012 yılı örenyeri düzenleme çalışmaları kapsamında örenyeri bilgi levhaları (Türkçe ve İngilizce) güney konut sektöründe (geniş alanlar kazılmış olduğu için) güncellenmiş, genel bilgi levhaları ise sadece girişte yenilenmiştir; ayrıca iki noktada (L2 limanı ve Akropol) genel bilgi levhası yerleştirilmiştir.

Çizim 1

Çizim 2

Resim 1

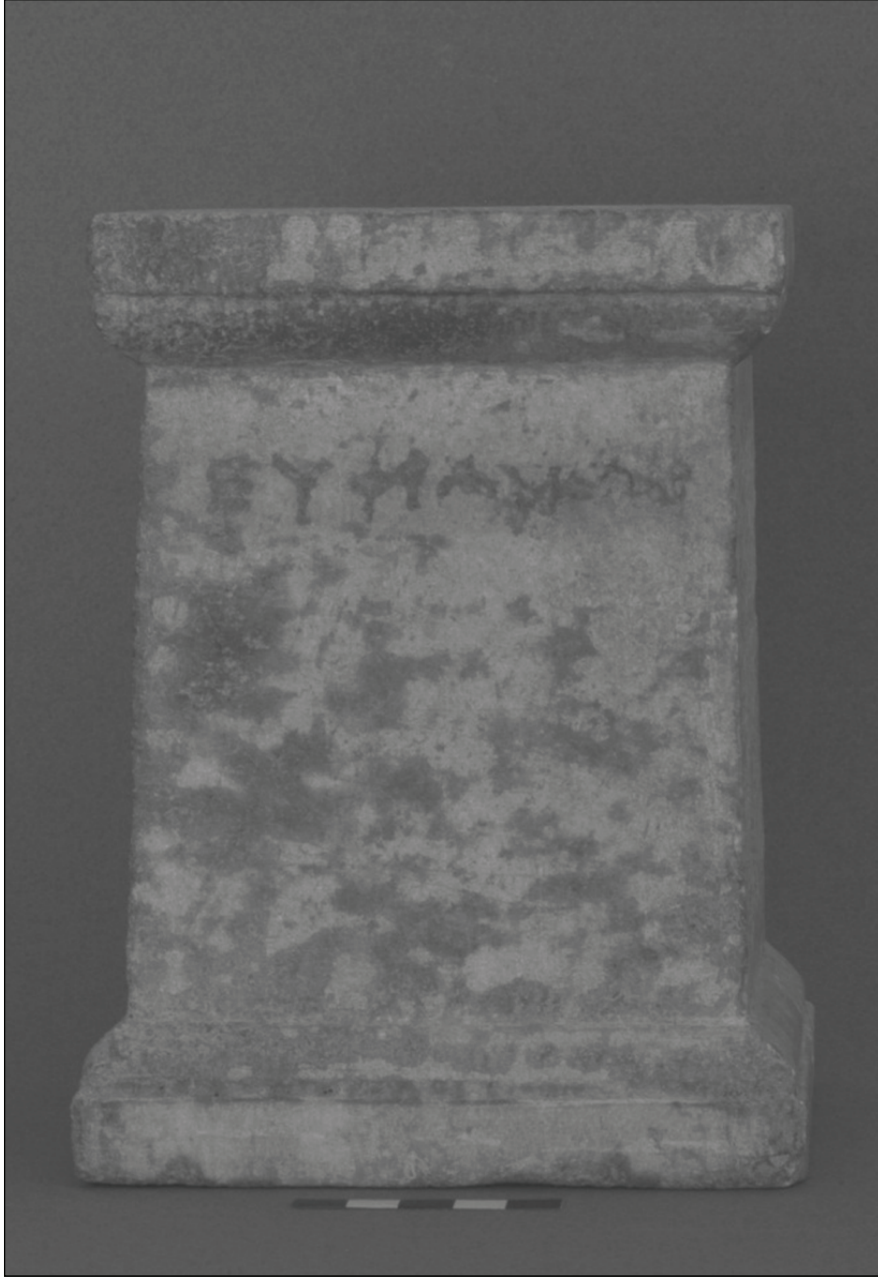
Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

Resim 8

Resim 9

Resim 10

Resim 11

Resim 12

Resim 13